

Vademecum pro kněze – Velikonoce 2020 [č. j. 2020/06]

Toto Vademecum pro kněze připravila liturgická komise České biskupské konference na základě dekretu Kongregace pro bohoslužbu a svátosti ze dne 19. 3. 2020 (Prot. n. 153/20), dekretu téže kongregace ze dne 25. 3. 2020 (Prot. n. 154/20) a na základě vyjádření diecézních biskupů k otázkám rozeslaným 23. 3. 2020.

1. Všeobecné zásady

- Kněží mají slavit obřady Svatého týdne bez účasti lidu, tj. s jedním nebo dvěma přísluhujícími (např. jáhnem, akolytou, ministrantem). Vzhledem k současné situaci není vhodné, aby přísluhujícím byl někdo z dětí nebo starší 65 let apod. Z hygienických důvodů je lepší, pokud kněz např. čte z misálu položeného na oltáři, než aby mu ho přísluhující držel u sedadla.
- Kněží, kteří by obřady slavili zcela bez přísluhujících, mohou zvážit, zda nedat přednost Denní modlitbě církve, jak to rubriky předpokládají.
- Koncelebrace např. faráře a kaplana při obřadech velikonočního tridua spolu s jedním přísluhujícím je i za stávajících opatření možná. V případě tří kněží by asistenci vykonali koncelebranti, aby byl zachován maximální **počet tří účastníků** bohoslužby (samozřejmě za dodržení potřebných hygienických opatření). Toto pravidlo platí při obdobných zmínkách i dále.
- Při bohoslužbách s přísluhujícím či koncelebrovaných je potřeba dodržovat v této době nařízená opatření: rouška na ústech, dostatečný odstup mezi lidmi apod.
- Při slavení eucharistie se doporučuje použít palu nejen na přikrytí kalicha, ale i na přikrytí patény; týká se to jak bohoslužeb slavených s přísluhujícím, tak koncelebrovaných.
- V případě koncelebrujeících kněží je vhodné, aby celou eucharistickou modlitbu říkal předsedající sám.
- Při všech bohoslužbách se vynechává pozdravení pokoje.
- Eucharistie přísluhujícímu se podává pod způsobou chleba na ruku, případní koncelebranti přijímají podobojí namáčením, předsedající přijímá krev Páně po přijímání koncelebrantů a také purifikuje. Je potřeba dbát na používání čistých purifikatorií i na jejich náležitě praní. Je-li někde důvod k větší obezřetnosti, je možné použít dva kalichy a popř. i dvě patény.
- Věřícím je třeba oznámit začátek bohoslužeb, aby se mohli připojit v modlitbě.
- Základním úkolem pastýřů je vést věřící v tyto dny k modlitbě, zvláštním způsobem by se měla doporučovat modlitba hodin (Denní modlitba církve).
- Kde je to možné s ohledem na technické prostředky a také s ohledem na důstojnost a krásu liturgie bez lidu, je možné bohoslužby přenášet přímým přenosem, není však dovoleno nabídnout věřícím k dispozici jejich záznam. V případě, že se bohoslužba z farního kostela přenáší, je homilie povinná.
- Liturgická komise ve spolupráci s Liturgie.cz představí bezprostředně po 5. neděli postní podrobnější podporu pro osobní a rodinnou modlitbu.

2. Svátost smíření před Velikonocemi

- Apoštolská penitenciárie v Poznámce o svátosti smíření v situaci současné pandemie mimo jiné uvádí, že „přísluší diecéznímu biskupovi, aby pro kněze a kajícíky stanovil rozumná opatření, která mají platit při individuálním slavení svátosti smíření, jakými jsou prostorné místo mimo zpovědnici, dodržení dostatečné vzdálenosti, použití ochranných masek, aniž by však byla ohrožena absolutní pozornost věnovaná zachování zpovědního tajemství a patřičné diskrétnosti.“
- Je možné také připomenout důležitost dokonalé lítosti, kterou zmiňuje Apoštolská penitenciárie v Poznámce o svátosti smíření v situaci současné pandemie: „Tam, kde se jednotliví věřící ocitli v bolestné nemožnosti přijímat svátostné rozhřešení, je třeba připomenout, že dokonalá lítost, vycházející z lásky k Bohu milovanému nade všechno, vyjádřená upřímnou žádostí o odpuštění (takovou, jakou je kajícík v této chvíli schopen projevit) a doprovázená votum confessionis, tj. pevným předsevzetím jít co nejdříve ke svátostné zpovědi, získává odpuštění hříchů, a to i smrtelných (srov. KKC, č. 1452).“
- Pokud budou trvat současná restriktivní opatření, kněží mohou požádat věřící, aby s ohledem na pandemii odložili svátost smíření na dobu po Velikonocích. Je potřeba, aby faráři svým farníkům oznámili, jak bude tato věc upravena v jejich farnosti. Budou přihlížet mimo jiné k věku a zdraví jak svému, tak farníků.

3. Květná neděle

- Bohoslužba za účasti jednoho nebo dvou přísluhujících se smí konat v katedrálách, farních kostelích, případně na dalších místech; avšak vždy pouze uvnitř budovy.
- Použije se jednoduchý vstup (třetí způsob dle misálu – *Český misál* 2015, s. 129), kněz může požehnat ratolesti po úvodním pozdravu žehnací modlitbou uvedenou v misále (*Český misál* 2015, s. 124). Čtení o vjezdu do Jeruzaléma se vynechává.
- Podle vhodnosti může kněz požehnat více ratolestí, které si věřící budou moci, až to bude možné, odnést domů.

4. Mše při svěcení olejů

- Mše při svěcení olejů se koná jako obvykle ve čtvrtek Svatého týdne bez účasti kněží a věřících, s jedním nebo dvěma přísluhujícími.
- Možnost vyzvednutí posvátných olejů bude kněžím oznámena jednotlivými biskupy. Oleje požehnané před loňskými Velikonocemi je třeba prozatím uchovat.
- Obnova kněžských závazků se při této mši vynechá. Kněží budou moci kněžské závazky obnovit formou soukromé modlitby ve svých farnostech při večerní mši na památku Večeře Páně, popř. při nešporách.

5. Mše na památku Večeře Páně

- Kněz, který neslaví mši na památku Večeře Páně, se jako obvykle v tento den místo toho modlí nešpory.
- Kněžím se letos mimořádně dovoluje, aby tuto mši slavili bez účasti lidu, tedy s jedním nebo dvěma přísluhujícími.
- Tuto mši je možné slavit na kterémkoli vhodném místě.
- Vynechává se mytí nohou.
- Pro jeho specifikou podobu je vhodné použít římský kánon.
- Po mši svaté se nekoná přenesení Nejsvětější svátosti. Eucharistie po celé triduum zůstává v hlavním svatostánku. Oltář se odhalí jako obvykle.
- Kněží mohou obnovit své kněžské závazky po evangeliu či homilii; pokud se modlí nešpory, mohou obnovu slibů zařadit před kantikum Panny Marie – viz níže.

6. Památka umučení Páně na Velký pátek

- Kněz, který neslaví Památku umučení Páně, se jako obvykle v tento den místo toho modlí nešpory.
- Památka umučení Páně se slaví jen v katedrálách a farních kostelích s jedním nebo dvěma přísluhujícími bez účasti lidu.
- Čtení pašijí se rozdělí mezi kněze a přísluhující; může je též přečíst sám kněz (jáhen).
- Výzvy k velkopátečním přimluvám ať pronáší přísluhující, orace vždy sám celebrant.
- V přimluvách bude doplněna 11. přímiluva za ty, kdo se nacházejí ve zmatku, za nemocné a zemřelé – viz níže.
- Kde je zvykem uctívat kříž políbením, musí být toto gesto omezeno výhradně na celebranta.
- Tam, kde nebudou obřady přenášeny přímým přenosem, mohou kněží tuto památku slavit jednodušším způsobem – viz níže.

7. Soukromá modlitba v kostelích

- S ohledem na místní podmínky a aktuální nařízení vlády ČR mohou kněží během velikonočního tridua ponechat kostely otevřené pro soukromou modlitbu věřících. Nebude se ale připravovat adorace kříže ani tzv. Boží hrob z důvodu možné větší koncentrace lidí v kostelích.

8. Bílá sobota

- Obřady katechumenátu tradičně spjaté s ránem Bílé soboty jsou odloženy na dobu, kdy bude možné slavit iniciační svátosti. Termín určí diecézní biskup.

9. Velikonoční vigilie

- Kněz, který neslaví velikonoční vigiliu, se jako obvykle modlí místo toho modlitbu se čtením ze slavnosti Zmrtvýchvstání Páně.
- Velikonoční vigiliu je dovoleno slavit výlučně v katedrálách a farních kostelích, kněží ji slaví s jedním nebo dvěma přísluhujícími.
- Slavnost velikonoční svíce bude zahrnovat pouze její zapálení a *Exsultet* – viz níže.
- Bohoslužba slova se slaví obvyklým způsobem.
- Z křestní bohoslužby se použije pouze obnova křestního vyznání.
- Udělování iniciačních svátostí je odloženo na pozdější termín.
- Slavení eucharistie se koná obvyklým způsobem.
- Rubriky pro upravené slavení velikonoční vigilie naleznete níže.

10. Boží hod velikonoční

- Mši svatou v den slavnosti Zmrtvýchvstání Páně slaví kněží s jedním nebo dvěma přísluhujícími.
- Sekvence se zařazuje pouze tehdy, jestliže se zpívá.
- Pokud nebudou zmírněny restriktce, kněží odloží velikonoční podávání eucharistie na dobu velikonoční, popř. až to bude možné.
- Žehnání pokrmů o Velikonocích mohou věřící vykonat ve svých domovech – viz níže.

Obnova kněžských závazků

Protože v nynější situaci není možné obnovit kněžské závazky ve mši při svěcení olejů, mohou tak kněží učinit ve svých farnostech při mši na památku Večeře Páně po evangeliu, případně po homilii. Otázky může předčítat přísluhující, kněz na ně neodpovídá, ale modlí se na závěr uvedenou modlitbu. Pokud se kněz v tento den modlí nešpory, může obnovu kněžských závazků zařadit před kantikum Panny Marie.

Níže uvedené otázky klade biskup kněžím při svěcení. Nyní jsou pro kněze příležitostí, aby se rozpomněli na chvíli svého svěcení a pamatovali jak na ty, kteří je ke kněžství doprovázeli, tak na ty, kteří jsou nyní svěřeni jejich péči.

Chceš stále vykonávat kněžskou službu jako věrný spolupracovník biskupa a v Duchu Svatém vést Boží lid a sloužit mu?

Chceš hlásat Kristovo evangelium a vykládat nauku katolické církve, a tak zodpovědně a moudře konat službu Božího slova?

Chceš k chvále Boží a k posvěcení věřících s vírou a oddaností podle tradice církve slavit Kristova tajemství, zvláště eucharistii a svátost smíření?

Chceš ve spojení s biskupem setrvávat v ustavičné modlitbě a pro lid tobě svěřený vyprošovat Boží milosrdenství?

Chceš se stále úžeji spojovat s Kristem Veleknězem, který sám sebe Otcí za nás obětoval jako oběť čistou, a chceš se spolu s ním zasvětit Bohu pro spásu světa?

Slibuješ svému diecéznímu biskupovi a jeho nástupcům úctu a poslušnost?

Na závěr se kněz může pomodlit také tuto modlitbu z misálu (*Český misál 2015*, s. 863):

Bože, tys mě ve své nevýslovné lásce
povolal ke kněžské službě,
ne podle mých zásluh, ale z vlastního rozhodnutí;
stůj při mně a dávej mi sílu,
abych tuto službu konal se vší opravdovostí
a vedl svěřený lid podle tvé vůle.
Amen.

Zvláštní přímluva na Velký pátek

Podle dekretů Kongregace pro bohoslužbu a svátosti mají biskupové přidat k velkopátečním přímluvám další, týkající se aktuální situace s nemocí COVID-19.

Počítá se také s možností jejího zpěvu podle nápěvu uvedeného v misále (*Český misál* 2015, s. 1019nn.); text bude distribuován i s notovým zápisem (bude ke stažení ve formátu pdf na stránkách liturgie.cz).

Značky * a | naznačují členění textu při zpěvu.

11. Za lidi stížené pandemií

Modleme se k Bohu,
který léčí i nejhlubší lidské nemoci,
za lidi stížené nynější pandemií. *
Kéž uzdraví nemocné,
milosrdně k sobě přijme zemřelé. *
Kéž odmění a povzbudí obětavé,
utěší smutné i bezradné *
a vede lidskou vynalézavost tak, aby uměla |
řešit to, co nás tíží.

Chvilé tiché modlitby.

Potom kněz říká:

Všemohoucí, věčný Bože,
tys lidem podle svědectví Písma navracel zdraví.
Vyslyš naše prosby,
očisti nás jako kdysi Námána
a svou milostí proměň tuto krizi
v čas příhodný pro obrácení.
Skrze Krista, našeho Pána.
O. Amen.

Zjednodušený způsob slavení Památky umučení Páně

V případě, že Památku umučení Páně slaví kněz s jedním nebo dvěma přísluhujícími a bohoslužba není přenášena, může použít následující způsob.

Příchod k oltáři a bohoslužba slova včetně přímluv se konají jako obvykle. Čtení čte přísluhující, čtení pašijí se rozdělí mezi kněze a přísluhující; může je též přečíst sám kněz (jáhen). V přímluvách se zařadí 11. přímluva za ty, kdo se nacházejí ve zmatku, za nemocné a zemřelé (text výše).

Po přímluvách se do presbytáře přinese nezahalený kříž, pokud není v presbytáři od začátku samotných obřadů. Prvky určené pro shromážděný lid, průvod, odhalování a pozdvihování kříže se vynechají. Kněz se jako svou osobní modlitbu pomodlí předepsanou výzvu:

Hle, kříž, na kterém umřel Spasitel světa. Klaníme se ti, Pane Ježíši Kriste.

Jednoduchým a osobním způsobem poté projeví úctu kříži. Může setrvat delší chvíli v rozjímání, k němuž vynikající způsobem poslouží například *Výčitky z misálu (Český misál, s. 155)* nebo zpěv *Stála Matka (Stabat Mater), Kancionál č. 314*.

Na obnaženém oltáři stačí k obřadu svatého přijímání rozložit korporál. Na závěr svatého přijímání se nekoná průvod s uložením eucharistie. Bohoslužba končí u oltáře modlitbou po přijímání, modlitba nad lidem se vynechává.

Zjednodušený způsob slavení velikonoční vigilie

V případě že velikonoční vigilií slaví kněz s jedním nebo dvěma přísluhujícími, může použít následující způsob, a to i v případě, že je bohoslužba přenášena.

Slavnost velikonoční svíce

Paškál s vyrytým křížem i letopočet a vsazenými kadidlovými zrny se před začátkem bohoslužby připraví u ambonu nebo uprostřed presbytáře. V kostele mohou být zhasnutá všechna světla. Kněz přijde k paškálu a po znamení kříže a úvodním pozdravu paškál zapálí. Zvolání *Ať slavné Kristovo vzkříšení naši tmu ve světlo promění* nebo *Světlo Kristovo* může použít jako svou osobní modlitbu.

Následuje velikonoční chvalozpěv, který není možné vynechat, neboť tvoří jádro slavnosti velikonoční svíce.

Bohoslužba slova

Bohoslužba slova probíhá obvyklým způsobem. Žalmy po čteních je možné přednášet jiným než responsoriálním způsobem, který předpokládá přítomnost lidu, například vcelku bez vkládané odpovědi. Je dovoleno responsoriální žalmy zcela vynechat a nahradit je chvíli tichého usebrání; v takovém případě se vynechává chvíle ticha po *Modleme se (Český misál*

2015, s. 171, č. 23). Vše se koná podle misálu včetně rozsvícení svíci na oltáři před *Sláva na výsostech Bohu*.

V bohoslužbě slova by nemělo chybět slavnostní *aleluja* po epištole, které je novou písní, kterou před trůnem Beránkovým zpívají ti, kdo byli vykoupeni jeho krví.

Křestní bohoslužba

Po evangeliu (případně po homilii) následuje u sedadla obnova křestního vyznání. Kněz ji uvede těmito nebo podobnými slovy:

Křty katechumenů byly letošní rok odloženy na příhodnější dobu a z tohoto důvodu se také nežehná křestní voda. Přesto se o této noci rozpomeňme na svůj vlastní křest: jím jsme byli spolu s Kristem pohřbeni, abychom s Kristem vstali k novému životu.

Zřekněme se ducha zla a vyznejme víru v Krista Ježíše, zřekněme se hříchu a slibme, že chceme sloužit Bohu v jeho svaté církvi.

Dialogická forma zřeknutí se zlého se použije z misálu, *Český misál 2015*, s. 182.

Po zřeknutí se zlého vyzve kněz k vyznání víry:

Pomodleme se nyní společně apoštolské vyznání víry, které je křestním vyznáním latinské církve.

Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země.
I v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho;
jenž se počal z Ducha Svatého, narodil se z Marie Panny,
trpěl pod Ponciem Pilátem, ukřižován umřel i pohřben jest;
sestoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých;
vstoupil na nebesa, sedí po pravici Boha, Otce všemohoucího;
odtud přijde soudit živé i mrtvé.
Věřím v Ducha Svatého,
svatou církev obecnou,
společenství svatých,
odpuštění hříchů,
vzkříšení těla
a život věčný.
Amen.

Kněz končí slovy:

Všemohoucí Bůh, Otec našeho Pána Ježíše Krista,
nás vysvobodil z hříchu
a dal nám život z vody a z Ducha Svatého.
Kéž v nás svou milost chrání,
abychom byli s Kristem spojeni na věky věků.

O: Amen.

Slavení eucharistie

Slavení eucharistie se koná jako obvykle.

Boží hod velikonoční

Žehnání pokrmů

Žehnání pokrmů o Velikonocích souvisí se starou postní praxí, která zapovídala požívání nejen masa, ale i vajec a sýra. Zvláštní symboliku má velikonoční vejce – symbol života. Žehnací modlitbu pronáší zpravidla otec rodiny, úryvek z Písma může číst někdo jiný. Žehnací modlitbu neprovází ani znamení kříže, ani kropení svěcenou vodou. Je na kněžích, aby tento text k žehnání pokrmů nabídli svým farníkům.

Úryvek z Písma pro žehnání pokrmů na výběr: Gn 1,27–31a; Gn 9,1–3, Lk 11,9–13

Žehnací modlitba pro požehnání pokrmů:

Požehnaný jsi, Hospodine, náš Bože,
ty všechno naplňuješ svým požehnáním;
shlédni na nás, když dnes o slavnosti zmrtvýchvstání tvého Syna
děkujeme za tvé dary,
které mají sloužit k uchování našeho pozemského života,
a uč nás přijímat je z tvých rukou tak,
aby všechno směřovalo k tvé oslavě.
Skrze Krista, našeho Pána.
Amen.